

Stammoeder Metje 6 als twintigjarige

Metje 6, zoals ze voor het fokboek werd vereeuwigd door Siebe de Vries

Metje 6 met dochter Metje 22 en kleindochter Metje 34 in 1972 voor Zathe Veldzicht: drie preferente stammoeders, samen 44 jaar oud en goed voor 210.000 kg melk

Vier Metjes met meer dan 100.000 kg melk in 1998: van links naar rechts Metje 391 (v. Enhancer), Metje 385 (v. Ace), Metje 467 (v. Bell) en Metje 439 (v. Sentry)

Meer dan duizend nazaten van de oude Metje erfde n haar productiecapaciteit en uithoudingsvermogen

Oerkoeien in de Oerpolder

Bijna 45 jaar geleden kwam op Zathe Veldzicht in het Friese It Heidenskip een nieuwe boer: Douwe de Boer. Hij trof er in een middelmatig koppel koeien Metje 6. Uit haar familie kwamen dertien koeien met minstens 100.000 kg melk. Een wereldrecord?

Wanneer die boerderijen hun eigen verhaal zouden kunnen vertellen. Wanneer in die grote schuren de hanenbalken eens prijs gaven wat ze voor en na zagen en hoorden. De oren zouden je suizen.' Zo begint (vertaald) de Friese schrijver Hylke Speerstra zijn nieuwe boek 'De Oerpolder', dat zich afspeelt in It Heidenskip in het Friese zuidwesten. Hoewel de boerderij in het boek geen rol speelt, kent ook Zathe Veldzicht een bewegende historie. Al in 1914, toen Jabik Zijlstra er boerde, molk diens bedrijfsleider de koeien machinaal: een sensatie in die dagen.

In 1946, Frans Vrolijk was er boer, ging de boerderij zoals vele – door blikseminslag of hooibroei – in vlammen op. De nieuwe boerderij werd gerund door Klaas Werumeus Buning, die vooral naam kreeg als paardenfokker. Hij won met zijn paarden de hoogste prijzen en bovendien was hij een van de initiatiefnemers van de quadrille met Friese paarden, die bij de opening van de Frieslandhal in Leeuwarden in 1963 een opzienbarende primeur kende. Zijn kleinzoon-naamgenoot is momenteel een bekende schilder: vooral ook van koeien... Werumeus Buning besloot in 1961 te stoppen met het boerenbedrijf. Een echte

koeienboer was hij eigenlijk ook nooit geweest. Terwijl de gemiddelde productie van de Friese stamboekkoeien zich langzaam maar zeker naar de 4500 kg bevoog, wisten de dieren aan de oever van het oude watertje 't Vliet maar nauwelijks de 3000 kg te halen. Daarmee ging in oktober 1961 het jonge echtpaar Douwe Annes de Boer en Hotske Koopmans aan de slag: zij werden de nieuwe eigenaars van de boerderij en de koeien. De nieuwoer kwam al snel tot de conclusie dat er met een uitgekiend beleid meer uit het land en uit de koeien was te halen.

Centrale stammoeder

Vooral viel hem de oudste koe van de veestapel op: Metje 6. De oude boer had al eens tegen zijn arbeider gezegd dat ze eigenlijk de laan uit moest, maar Jappie Bouma wist dat ze met afstand de beste koe van de stal was. Elk jaar was ze direct drachtig en zonder mankeren kwam ze tot 5000 kg melk. En zo nam Douwe de

Douwe de Boer met zoons Anne en Auke

Boer ze over: Bouma als werknemer en de bijna negenjarige Metje 6 als topkoe van de melkveestapel. Het bedrijfsfokboek, dat De Boer bij de overname cadeau kreeg, maakte hem duidelijk dat Metje 6 allerm minst een toevalsproduct was. Haar grootmoeder Metje 2 was in 1948 als drachtige koe via de veemarkt in Leeuwarden gekocht van Jab Jabiks Strikwerda uit Lollum. Een anonieme hulpboekkoe, die bijna vijftien jaar oud en de beste melkkoe van Zathe Veldzicht werd. Ze was drachtig van de stier Albert (geboren in stal Knol van Hartwerd en eigen aan de stierenvereniging Saxenoord, waarvan Strikwerda lid was) toen Werumeus Buning stammoeder Metje 2 kocht. Het kalf Metje 3 groeide uit tot een mooie, vooral weer duurzame melkkoe. Zonder problemen werd ze twaalf jaar. Uit haar was op 18 februari 1953 Metje 6 geboren door toedoen van

Josefina's Adema, een stier vol met Ademabloed. Het fokboek bleek nog een verrassing te herbergen. Waar de haaraftekening van de stamboekdieren normaal met een pennestreek werd aangeduid, was een aantal dieren in dit boek in aquarel weergegeven. Daarvoor was de plaatselijke amateurschilder en houtsnijder Siebe de Vries ingehuurd: niet de eerste de beste, blijkt bijvoorbeeld uit zijn kunstwerken, die dierenarts Durk van der Zee in 1988 bij zijn afscheid van 'zijn' boeren uit Workum en omgeving kreeg. De veedokter herinnert zich nog best de wisseling van de wacht op Zathe Veldzicht, de komst van het ambitieuze jonge boeren echtpaar De Boer uit Spannum. 'Een boer met hart voor en verstand van zijn koeien', zegt Van der Zee nu in zijn woonboerderij in het Drentse Uffelte. 'Veel malheur had hij niet met de beesten', denkt hij terugkijkend. 'Oerkoeien waren het.'

Magische grens

Durk van der Zee was er natuurlijk bij toen op 18 april 1973 de ruim twintigjarige Metje 6 werd gehuldigd. Als achtste FRS-koe had ze een levensproductie van 100.000 kg melk voltooid en Haaye Boersma, voorzitter van het Friese stamboek, bombardeerde haar meteen tot de oudste koe van Friesland. Een half jaar eerder had ze op de keuring in Workum

nog een eerste prijs gewonnen en met haar dochter en kleindochter – alledrie preferente stammoeder en samen 44 jaar oud – vormde ze daar de winnende familiegroep. Zelf was Metje 6 bij haar oude boer bescheiden begonnen met 75 punten, na de vierde keuring als bijna twintigjarige stond ze ingeboekt met 88 punten. 'Fraaie melk- en fokkoe met een beste uier en beste benen', aldus de stamboekinspecteur. De Boer gebruikte in die jaren nog een eigen dekstier, die hij met zorg koos. Vooral Haubois Paul, uit de stal van Rintje en Ymte Bootsma in Loënga, bleek een gouden greep. Natuurlijk zat hij vol van de genen van Anna's Adema en de Reino's, maar vader Jenne 170 van Halbe Vogel in Anjum had daar kennelijk een beslissend tintje aan toegevoegd. De Metjekoeien van Haubois Paul waren productief, vruchtbaar en zonder problemen: dé ingrediënten om te komen tot een indrukwekkende levensproductie. Zo konden op 23 maart 1984 twee van zijn dochters samen worden gehuldigd voor opnieuw 100.000 kg melk: Metje 54 – geboren uit Metje 6 – en haar nicht Metje 52. Het werd opnieuw een groot feest, die eerste dubbele huldiging in Friesland. Ook werd duidelijk dat Douwe de Boer, ondanks het feit dat veel van zijn koeien als FH-stiermoeder geliefd waren, de beide feestkoeien drachtig had van Holsteinstieren.

Zathe Veldzicht in 2006

Waar de deskundigen van het stamboek en de KI de stier Gardenia Chief Astronaut aanbevelen als de ideale Holsteiner-partner voor de FH-koeien, koos de boer van 'It Vliet' voor het meer uitgesproken melktype van een stier als Willow Farm R. Ivanhoe. Dat bleek in 1993, toen de Billdochter Metje 304 werd gehuldigd voor haar honderd ton melk. Als zesde op dit bedrijf en uit een en dezelfde familie. Dat was volgens het nieuwe FRS (het syndicaat) nog nergens gepresteerd en dus kopte de Leeuwarder Courant: 'Wereldrecord voor boer Heidenskip'. Toen al was het duidelijk dat het een kwestie van (steeds minder) tijd was voor haar dochter Metje 348 – inderdaad van Willow, die eerder al dochter Metje 292 de grens had zien passeren – voor eenzelfde levenswerk in het zonnetje zou worden gezet.

De borden in het bedrijfskantoor herinneren aan al die feestelijke bijeenkomsten: dertien zijn het er intussen.

In de showing

Niet minder opvallend waren de successen van de Metjes in de keuringsringen. Zes maal deed Douwe de Boer mee aan een FRS-jubileumkeuring – waarschijnlijk een unieke score. En naast nationale keuringen als de NRM en HHH waren het vooral de regionale shows waar prachtige resultaten werden behaald.

De hoogtepunten vonden plaats in de jaren waarin de donkere dochters van Blackstar zij aan zij werden opgesteld en ze zowel individueel als in collectief verband vrijwel niet te passeren waren.

Dat gold natuurlijk ook in het eigen Workum, waar De Boer tijdens zijn loopbaan maar liefst 28 keer aan de keuring deelnam. Dat begon heel voorzichtig in 1967,

met een dochtergroep van de stier Súdhoekster Promotor. Al snel kwamen de Metjes, vooral in fokfamilieverband, de aandacht opeisen door hun soliditeit en melkrijkheid. In 1984 wonnen de Willowdochteren in de afdeling afstammelingen van een stier en intussen werd het meer regel dan uitzondering dat stal De Boer minstens één kampioene op de keuring had. Neem 1989, toen bij de strijd om de beste uier de laatste vier koeien allemaal Metjes waren. De familiegroep won 'uiteraard' de 1a-prijs, en ook de bedrijfscollectie werd de beste van de dag. En de kampioenskoe werd Metje 385, een dochter van Ace en een achterkleindochter van Metje 54, die zelf fluitend tot een levensproductie van 100.000 kg melk zou komen en ook 10.000 kg vet en eiwit produceerde. Een prachtkoe, getooid met drie sterren en in het gezelschap van nog drie Metjes met 100.000 kg melk op het bedrijf eind 1998.

Generaties Metjes

In de loop van bijna 45 jaar is er tijdens de boerenloopbaan van Douwe de Boer heel wat veranderd. Zathe Veldzicht zou eens het eigen verhaal moeten kunnen vertellen... De boerderij kreeg een ander gezicht. In 1981 stonden de koeien nog in de Friese grupstal, werd de melk in bussen naar de Workumer zuivelfabriek gebracht. Nu heeft de zathe een brede uitbouw, waar in de ligboxen meer dan 120 Metjes tot een gemiddelde productie komen van rond de 9400 kg melk met mooie gehalten in 305 dagen, terwijl de jongste generatie vaarzen gemiddeld tot 84,2 punten kwam.

In februari 2003 werd de duizendste Metje geboren: de Friese vlag werd op de kalverhut geplant. Rond die tijd werd ook

Links: moeder Metje 921 (v. Bobstar 50), AB 88. Prod.: 3.02 313 12.236 5,05 3,69 125

Rechts: dochter Metje 1016 (v. Faber), AB 85. Prod.: 2.00 305 8203 4,34 3,47 114

besloten dat de beide zoons, Anne en Auke, in de maatschap zouden worden opgenomen en dat Douwe en Hotske de Boer gingen verhuizen naar een mooie burgerwoning in de stad Workum.

Het zo nu en dan eigenzinnige – maar ongetwijfeld succesvolle – fokbeleid van De Boer heeft tot merkwaardig gevolg gehad dat de KI-organisaties niet stonden te dringen. Dat lijkt te veranderen, want Holland Genetics heeft momenteel Metje 921 – die gespoeld met de stier Jefferson negen drachtigheden op haar naam heeft – als stiermoeder onder contract, terwijl haar jonge dochter Metje 1016 gecontracteerd is door een Duitse KI. Moeder Metje 921 en haar dochter Metje 1016: respectievelijk tien en elf generaties verwijderd van die oude Metje 6. Wat al die koeien verbindt, is de wil om veel en langdurig te produceren en stuk voor stuk meer dan 85 punten te scoren. En natuurlijk zitten in de reeks van elf drie koeien met meer dan 100.000 kg melk. Om met de oude veedokter Durk van der Zee te spreken: 'Oerkoeien zijn het.' Oerkoeien uit de Oerpolder.

Reimer Strikwerda